FarmKaset.ORG · ฟาร์มเกษตร

คู่มือปลูกพืช · เล่มที่ 13

คู่มือปลูกแตงโม

คู่มือปลูกแตงโม ตั้งแต่เพาะกล้า จัดเถา ผสมเกสร จนเก็บขาย

16 บท · 5 ช่วง: ก่อนปลูก · ปลูก · ดูแล · แก้ปัญหาในแปลง · เก็บเกี่ยวและขาย

ฉบับปรับปรุง 21 พ.ย. 2569
ตรวจแหล่งอ้างอิง 21 พ.ย. 2569

อ่านฉบับล่าสุดออนไลน์ฟรี
farmkaset.org/xboard/watermelon-guide

เกี่ยวกับคู่มือเล่มนี้

คู่มือปลูกแตงโมฉบับเกษตรกร ตั้งแต่เลือกพื้นที่ พันธุ์ เพาะกล้า เตรียมแปลงคลุมพลาสติก จัดเถา ผสมเกสร ไว้ผลต้นละผล ปุ๋ยตามระยะ น้ำ โรคราน้ำค้าง เถาเหี่ยว ไวรัสใบด่าง เพลี้ยไฟ แมลงวันแตง จนถึงเก็บเกี่ยวและต้นทุน พร้อมปฏิทินแตงโมหลังนาและฤดูฝน

คู่มือเล่มนี้เรียบเรียงจากงานวิจัย เอกสารวิชาการ และคำแนะนำของหน่วยงานรัฐ ตัวเลขสำคัญมีเลขอ้างอิง [1] [2] ... ตรงกับรายการแหล่งอ้างอิงท้ายบท ข้อมูลที่หาแหล่งยืนยันไม่ได้ถูกตัดออก คำแนะนำเรื่องสารเคมีให้อ่านฉลากและปฏิบัติตามฉลากทุกครั้ง

เนื้อหาปรับปรุงอยู่เสมอ ฉบับพิมพ์นี้เป็นฉบับวันที่ 21 พ.ย. 2569 อ่านฉบับล่าสุดได้ที่ **farmkaset.org/xboard/watermelon-guide**

การใช้งานและการเผยแพร่

คู่มือปลูกแตงโม โดย FarmKaset.ORG อนุญาตให้ทุกบุคคลหรือองค์กร ทำสำเนาและแจกจ่ายได้ ทั้งไฟล์และฉบับพิมพ์ โดยไม่ต้องขออนุญาต แต่ไม่ควรแก้ไขเนื้อหา และต้องคงชื่อ FarmKaset.ORG ไว้ ตามสัญญาอนุญาต Creative Commons แสดงที่มา–ห้ามดัดแปลง 4.0 (CC BY-ND 4.0) **creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/deed.th**

มีคำถามเรื่องการปลูก ตั้งกระทู้ถามได้ฟรีที่ **farmkaset.org** สอบถามเรื่องปุ๋ยและยาที่แนะนำในคู่มือ โทร 090-592-8614 · LINE @FarmKaset

สารบัญ

ช่วงที่ 1 · ก่อนปลูก

1 รู้จักแตงโม 4

2 ดินและพื้นที่ 7

3 พันธุ์แตงโม 9

4 ปฏิทินแตงโมหลังนา 11

5 ปฏิทินแตงโมฤดูฝน 15

ช่วงที่ 2 · ปลูก

6 เพาะกล้าแตงโม 19

7 เตรียมแปลงและปลูก 21

ช่วงที่ 3 · ดูแล

8 จัดเถา ตัดแขนง และไว้ผล 23

9 ดอก ผสมเกสร และติดผล 25

10 ปุ๋ยแตงโมตามระยะ 27

11 น้ำ วัสดุคลุม และวัชพืช 29

ช่วงที่ 4 · แก้ปัญหาในแปลง

12 โรคแตงโม 31

13 โรคไวรัสใบด่าง 33

14 แมลงศัตรูแตงโม 35

ช่วงที่ 5 · เก็บเกี่ยวและขาย

15 เก็บเกี่ยว คัดขนาด และขาย 37

16 ต้นทุนและกำไร 39

บทที่ 1 · ช่วงที่ 1 ก่อนปลูก

รู้จักแตงโม

แตงโมโตอย่างไรตั้งแต่เมล็ดจนเก็บผล ดอกตัวผู้กับดอกตัวเมียต่างกันอย่างไร ทำไมต้องไว้ผลน้อย และปัญหาหลักของการปลูกแตงโมในไทย

ทำเมื่อไหร่: **อ่านก่อนเริ่มปลูก**

สรุปสั้น

- แตงโมอายุสั้น พันธุ์ผลเล็กอย่างชูการ์เบบี้เก็บได้ราว 65 วัน พันธุ์ผลใหญ่อย่างชาร์ลสตันเกรย์ราว 85 วันนับจากงอก [1] ทุกงานต้องตรงเวลา พลาดสัปดาห์เดียวก็มีผลต่อทั้งรุ่น
- ดอกตัวผู้กับดอกตัวเมียอยู่แยกกันบนต้นเดียว ผลเกิดจากดอกตัวเมียที่ได้รับเกสร การผสมเกสรและการเลือกผลที่ไว้จึงกำหนดผลผลิต
- ปัญหาที่ทำให้ขาดทุนมากที่สุดคือ โรคไวรัสจากเพลี้ยไฟ โรคในดินจากการปลูกซ้ำที่ และราน้ำค้างในหน้าฝน

แตงโมโตอย่างไร

แตงโม (*Citrullus lanatus*) อยู่ในวงศ์แตง (Cucurbitaceae) เป็นพืชเถาเลื้อยบนดิน รากแผ่กว้างแต่ไม่ลึก ชอบอากาศร้อนแห้ง แดดจัด ต้นออกดอกตัวผู้ก่อน แล้วจึงมีดอกตัวเมียซึ่งมีผลเล็ก ๆ อยู่ใต้กลีบดอก ดอกบานตอนเช้าและบานเพียงวันเดียว

ระยะการเจริญเติบโต

ระยะ	อายุโดยประมาณหลังปลูก	ต้นทำอะไร	งานสำคัญ
ตั้งตัว	สัปดาห์ที่ 1–2	สร้างราก ใบจริงไม่กี่ใบ	น้ำสม่ำเสมอ กันด้วงเต่าแตงและเพลี้ยไฟ
เถาเลื้อย	ราววันที่ 15–30	เถายาวเร็ว แตกแขนง	จัดเถา ตัดแขนง ใส่ปุ๋ย (บท จัดเถา ตัดแขนง และไว้ผล (หน้า 23))
ดอกและติดผล	ราววันที่ 25–40	ดอกตัวเมียบาน ผสมเกสร	ช่วยผสม ติดป้ายวันที่ (บท ดอก ผสมเกสร และติดผล (หน้า 25))
ผลขยาย	ราว 35–45 วันหลังดอกบาน [1]	ผลโตเร็ว สะสมน้ำตาล	น้ำ ปุ๋ยโพแทสเซียม กลับผล
เก็บเกี่ยว	ราววันที่ 65–85 ตามพันธุ์ [1]	ผลแก่	ลดน้ำ นับวัน เก็บ (บท เก็บเกี่ยว คัดขนาด และขาย (หน้า 37))

อายุเป็นค่าโดยประมาณ ต่างกันตามพันธุ์และอากาศ หน้าหนาวโตช้ากว่าหน้าร้อน

ผลผลิตต่อไร่มาจากไหน

ข้อสังเกต: ไว้ผลมากต่อต้นไม่ได้แปลว่าได้เงินมากขึ้น ต้นที่มีใบจำกัดเลี้ยงผลได้จำกัด ไว้มากเกินผลจะเล็ก ไม่หวาน และขายเกรดต่ำ (บท จัดเถา ตัดแขนง และไว้ผล (หน้า 23))

วิธีใช้คู่มือเล่มนี้

1. **ก่อนปลูก** อ่าน ดินและพื้นที่ (หน้า 7) และ พันธุ์แตงโม (หน้า 9) แล้วเลือกปฏิทิน ปฏิทินแตงโมหลังนา (หน้า 11) หรือ ปฏิทินแตงโมฤดูฝน (หน้า 15)
2. **เตรียมกล้าและแปลง** อ่าน เพาะกล้าแตงโม (หน้า 19) และ เตรียมแปลงและปลูก (หน้า 21)
3. **ระหว่างปลูก** ใช้ปฏิทินเป็นตัวเตือน คู่กับ จัดเถา ตัดแขนง และไว้ผล (หน้า 23) ดอก ผสมเกสร และติดผล (หน้า 25) ปุ๋ยแตงโมตามระยะ (หน้า 27) และ น้ำ วัสดุคลุม และวัชพืช (หน้า 29)
4. **เมื่อเห็นอาการผิดปกติ** เทียบกับ โรคไวรัสใบด่าง (หน้า 33) โรคแตงโม (หน้า 31) และ แมลงศัตรูแตงโม (หน้า 35)
5. **ก่อนเก็บ** อ่าน เก็บเกี่ยว คัดขนาด และขาย (หน้า 37) แล้วสรุปตัวเลขใน ต้นทุนและกำไร (หน้า 39)

แหล่งอ้างอิง

1. เฉลิมเกียรติ โภคาวัฒนา และเกตุอร ราชบุตร. การปลูกแตงโม (เอกสารเผยแพร่ของกรมส่งเสริมการเกษตร จัดทำฉบับอิเล็กทรอนิกส์โดยสำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์). opsmoac.go.th ↗

2. Maynard, D.N. (Ed.) (2001). *Watermelons: Characteristics, Production, and Marketing*. ASHS Press.

บทที่ 2 · ช่วงที่ 1 ก่อนปลูก

ดินและพื้นที่

แตงโมต้องการดินแบบไหน ทำไมนาหลังเก็บเกี่ยวข้าวเหมาะ ทำไมห้ามปลูกพืชตระกูลแตงซ้ำแปลง และต้องมีน้ำแค่ไหน

ทำเมื่อไหร่: **ก่อนปลูก 1–2 เดือน**

สรุปสั้น

- แตงโมชอบดินร่วนปนทราย ระบายน้ำดี แดดจัดทั้งวัน น้ำขังเพียงไม่กี่ชั่วโมงก็ทำให้เถาเหี่ยว
- **ไม่ปลูกแตงโมหรือพืชตระกูลแตงซ้ำแปลงเดิมติดกัน** เชื้อโรคเหี่ยวสะสมในดินและอยู่ได้หลายปี
- นาหลังเก็บเกี่ยวข้าวเป็นพื้นที่ที่นิยม เพราะมีน้ำใกล้ และดินไม่เคยปลูกแตงมาก่อน

ดินแบบไหนดี

เรื่อง	ที่เหมาะ	ถ้าไม่ได้ตามนี้
เนื้อดิน	ร่วนปนทราย ร่วน	ดินเหนียวจัดยกแปลงสูงและเติมอินทรียวัตถุ
การระบายน้ำ	น้ำไม่ขังหลังฝนหรือหลังให้น้ำ	ยกแปลงสูง ขุดร่องระบายรอบแปลง (บท เตรียมแปลงและปลูก (หน้า 21))
ความเป็นกรดด่าง (pH)	ราว 5.0–7.5 [1]	ดินเปรี้ยวจัดปรับด้วยปูนตามผลวิเคราะห์ดิน ล่วงหน้าก่อนปลูก
ประวัติแปลง	ไม่ได้ปลูกพืชตระกูลแตงมาหลายรุ่น	ปลูกพืชอื่นหมุนเวียน หรือใช้ต้นกล้าเสียบยอดบนต้นตอที่ทนโรค (บท โรคแตงโม (หน้า 31))

ส่งดินตรวจได้ที่ไหน

ส่งตัวอย่างดินเข้าตรวจวิเคราะห์ได้ที่ iLab (ilab.work) ดูวิธีเก็บตัวอย่างให้ถูกต้องได้ที่ วิธีเก็บตัวอย่างดินส่งตรวจ หรือสอบถามสถานีพัฒนาที่ดินในจังหวัดของกรมพัฒนาที่ดิน เมื่อได้ผลแล้วนำค่า pH อินทรียวัตถุ ฟอสฟอรัส และโพแทสเซียม มาใช้เลือกสูตรและอัตราปุ๋ยในคู่มือเล่มนี้

ทำไมห้ามปลูกซ้ำที่

เชื้อราที่ทำให้แตงโมเหี่ยว และไส้เดือนฝอยรากปม สะสมในดินทุกครั้งที่ปลูกพืชตระกูลแตง ได้แก่ แตงโม แตงกวา แตงไทย เมล่อน ฟักทอง บวบ มะระ ยิ่งปลูกซ้ำ เชื้อยิ่งมาก จนแปลงนั้นปลูกแตงโมไม่ได้อีกหลายปี ให้ปลูกพืชอื่นหมุนเวียน เช่น ข้าว ข้าวโพด หรือถั่ว คั่นระหว่างรุ่น การปลูกแตงโมหลังนาจึงได้ผลดี เพราะข้าวเป็นพืชคนละวงศ์ และการขังน้ำในนาช่วยลดเชื้อในดินได้ส่วนหนึ่ง

แหล่งน้ำ

แตงโมต้องการน้ำสม่ำเสมอตลอดฤดู โดยเฉพาะช่วงติดผลถึงผลขยาย แปลงหลังนาต้องมีน้ำจากบ่อ สระ หรือคลองพอใช้จนเก็บเสร็จ ซึ่งตรงกับหน้าแล้ง (บท น้ำ วัสดุคลุม และวัชพืช (หน้า 29))

ตรวจดินก่อนปลูก

เก็บตัวอย่างดินหลายจุดส่งตรวจที่สถานีพัฒนาที่ดิน อย่างน้อยควรรู้ค่า pH อินทรียวัตถุ ฟอสฟอรัส และโพแทสเซียม เพื่อกำหนดปริมาณปูนและปุ๋ยรองพื้น (บท ปุ๋ยแตงโมตามระยะ (หน้า 27))

แหล่งอ้างอิง

1. เฉลิมเกียรติ โภคาวัฒนา และเกตุอร ราชบุตร. การปลูกแตงโม (เอกสารเผยแพร่ของกรมส่งเสริมการเกษตร จัดทำฉบับอิเล็กทรอนิกส์โดยสำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์). opsmoac.go.th ↗

บทที่ 3 · ช่วงที่ 1 ก่อนปลูก

พันธุ์แตงโม

แตงโมแต่ละแบบต่างกันอย่างไร ตลาดไหนต้องการแบบไหน เมล็ดลูกผสมกับเก็บเมล็ดเอง และอายุเก็บเกี่ยวของแต่ละกลุ่ม

ทำเมื่อไหร่: **ก่อนเพาะกล้า**

สรุปสั้น

- เลือกจากตลาดก่อน ผู้รับซื้อในแต่ละพื้นที่ต้องการรูปผล สีเปลือก สีเนื้อ และขนาดต่างกัน
- แตงโมที่ปลูกเป็นการค้าเกือบทั้งหมดใช้เมล็ดพันธุ์ลูกผสม ให้ผลสม่ำเสมอ ไม่ควรเก็บเมล็ดจากผลไปปลูกต่อ
- อ่านซองเมล็ดเรื่องอายุเก็บเกี่ยว ความทนโรค และฤดูที่แนะนำ เพราะแต่ละพันธุ์ต่างกันมาก

แตงโมแบ่งตามลักษณะ

กลุ่ม	ลักษณะ	ตลาด
ผลยาว เปลือกลาย	ผลใหญ่ ทรงยาวรี เปลือกเขียวอ่อนลายเขียวเข้ม เช่น แบบชาร์ลสตันเกรย์	ตลาดขายส่ง รถเร่ ขายเป็นกิโลกรัม
ผลกลม เปลือกลาย	ผลกลมขนาดกลาง เนื้อแดง	ตลาดทั่วไป
ผลกลม เปลือกเขียวเข้ม	ผลเล็กถึงกลาง เปลือกเขียวเข้มเกือบดำ เช่น แบบซูการ์เบบี้	ขายเป็นลูก ห้าง ครัวเรือนเล็ก
เนื้อเหลือง	เนื้อสีเหลือง รสหวานต่างจากเนื้อแดง	ตลาดเฉพาะ ราคาดีแต่ปริมาณซื้อน้อยกว่า

ชื่อพันธุ์การค้ามีมากและเปลี่ยนทุกปี ดูชื่อพันธุ์ที่ผู้รับซื้อในพื้นที่ต้องการ และอ่านรายละเอียดบนซองเมล็ด

เอกสารของกรมส่งเสริมการเกษตรระบุว่าพันธุ์ซูการ์เบบี้ (ผลกลมเขียวคล้ำ) เก็บได้ราว 65 วัน พันธุ์ชาร์ลสตันเกรย์ (ผลยาวลาย) ราว 85 วัน และแตงโมเหลืองลูกผสมราว 70–75 วันนับจากงอก [1]

เมล็ดพันธุ์

- **ลูกผสม (F1)** ผลสม่ำเสมอ ดก และมักมีความทนโรคบางชนิด แต่เมล็ดที่เก็บจากผลไปปลูกต่อจะได้ต้นที่ไม่เหมือนเดิม ต้องซื้อใหม่ทุกรุ่น
- **ซื้อจากร้านที่เชื่อถือได้** ดูวันผลิต วันหมดอายุ และอัตรางอกบนซอง เมล็ดเก่างอกไม่สม่ำเสมอ
- **เก็บรักษาเมล็ด** ในที่แห้งและเย็น ไม่วางกลางแดดหรือในรถ

เลือกพันธุ์ให้เหมาะกับฤดู

หน้าแล้งหลังนาปลูกได้เกือบทุกพันธุ์ ส่วนหน้าฝนควรเลือกพันธุ์ที่ซองระบุว่าเหมาะกับฤดูฝนหรือทนโรคราน้ำค้าง และพันธุ์ที่อายุสั้นลงเล็กน้อย จะลดช่วงเวลาที่ผลเสี่ยงฝนชุก (บท ปฏิทินแตงโมฤดูฝน (หน้า 15))

แหล่งอ้างอิง

1. เฉลิมเกียรติ โภคาวัฒนา และเกตุอร ราชบุตร. การปลูกแตงโม (เอกสารเผยแพร่ของกรมส่งเสริมการเกษตร จัดทำฉบับอิเล็กทรอนิกส์โดยสำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์). opsmoac.go.th ↗

บทที่ 4 · ช่วงที่ 1 ก่อนปลูก

ปฏิทินแตงโมหลังนา

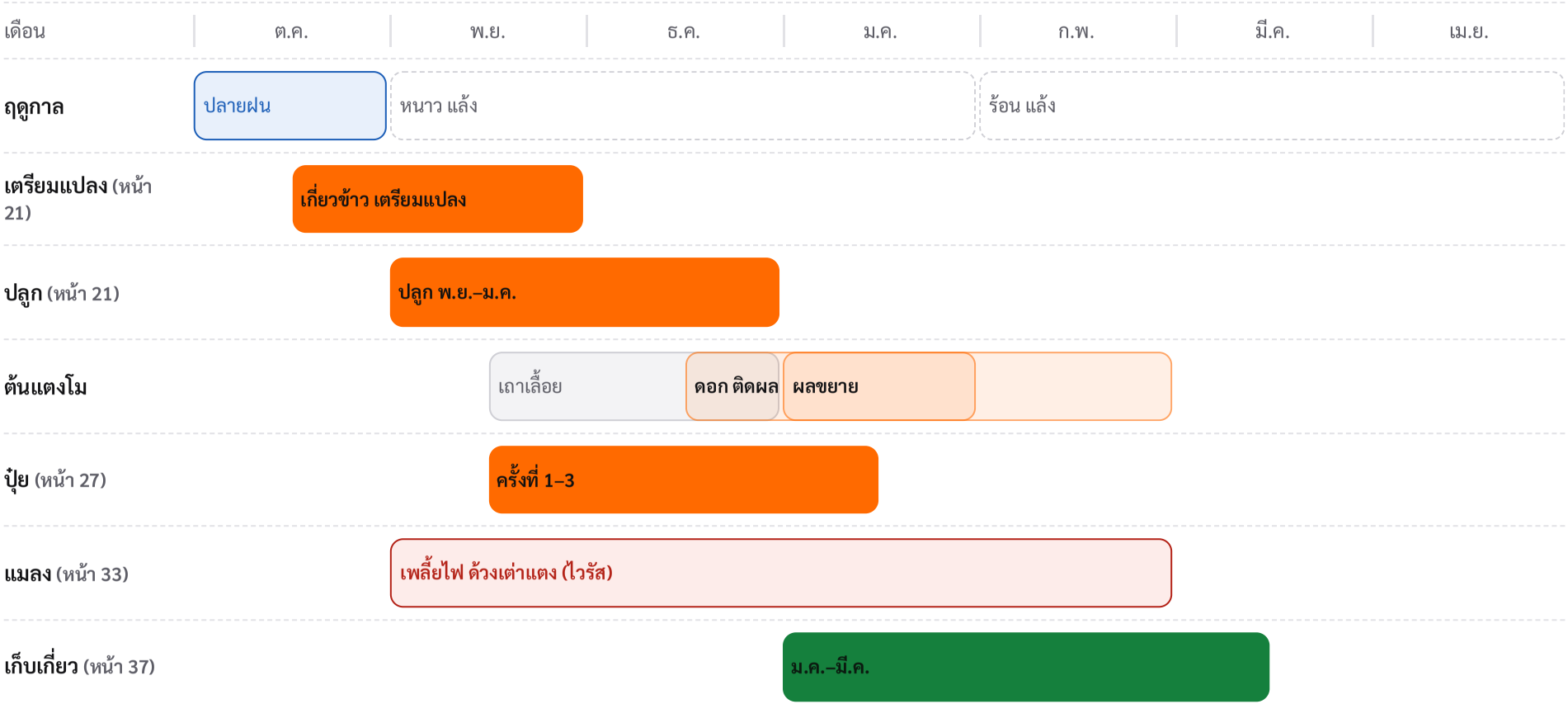
ปลูกแตงโมหลังเก็บเกี่ยวข้าวต้องทำอะไรในแต่ละช่วง เตรียมแปลงในนา ให้น้ำ จัดเถา ผสมเกสร และเก็บผลช่วงหน้าแล้ง

ทำเมื่อไหร่: **ปลูก พ.ย.–ม.ค.**

สรุปสั้น

- ปลูกหลังเก็บเกี่ยวข้าวราว พ.ย.–ม.ค. อากาศแห้ง โรคน้อย กลางวันร้อนกลางคืนเย็น ผลมักหวาน
- ต้องมีน้ำจนเก็บเสร็จ ราว ก.พ.–มี.ค. ซึ่งเป็นหน้าแล้ง
- ผลออกพร้อมกันทั้งประเทศช่วงต้นปี ราคามักต่ำช่วงพีค ปลูกให้เก็บก่อนหรือหลังพีคเล็กน้อยช่วยได้

ภาพรวมทั้งปี · ปฏิทินแตงโมหลังนา (หมุนหน้ากระดาษเพื่ออ่าน · เดือนเป็นค่าโดยประมาณ)

คู่มือปลูกแตงโม โดย FarmKaset.ORG · อนุญาตให้ทุกบุคคลหรือองค์กร ทำสำเนาแจกจ่ายได้ (ไม่ดัดแปลง) · CC BY-ND 4.0

เดือนเป็นค่าโดยประมาณ ฝนแต่ละปีและแต่ละพื้นที่มาเร็วช้าต่างกัน ให้ดูฝนจริงในพื้นที่ประกอบ

เดือนไหน ทำอะไร

ต.ค.–พ.ย. เตรียมแปลง

หลังเกี่ยวข้าว

- ระบายน้ำออกจากนา ไถพรวน **ยกแปลง** ใส่ปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยรองพื้น วางน้ำหยด คลุมพลาสติก (บท เตรียมแปลงและปลูก (หน้า 21))
- เพาะกล้าในถาดหลุมในมุ้งกันแมลง (บท เพาะกล้าแตงโม (หน้า 19))

พ.ย.–ธ.ค. ปลูก ตั้งตัว เถาเลื้อย

ต้นเล็กอ่อนแอต่อแมลง

- **ตรวจด้วงเต่าแตงและเพลี้ยไฟ** ทุก 2–3 วัน ถอนต้นเป็นไวรัสทิ้งทันที (บท โรคไวรัสใบด่าง (หน้า 33))
- ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 1 จัดเถาและตัดแขนง (บท จัดเถา ตัดแขนง และไว้ผล (หน้า 23))

ธ.ค.–ม.ค. ดอก ติดผล

ดอกตัวเมียบาน

- **ช่วยผสมเกสร** ตอนเช้า ติดป้ายวันที่ (บท ดอก ผสมเกสร และติดผล (หน้า 25))
- ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2 คัดผลไว้ตามกำลังต้น
- หน้าหนาวกลางคืนเย็นจัด ผลโตช้าลงเล็กน้อย

ม.ค.–ก.พ. ผลขยาย

ผลโตเร็ว สะสมน้ำตาล

- **ให้น้ำสม่ำเสมอ** ปุ๋ยโพแทสเซียม (บท ปุ๋ยแตงโมตามระยะ (หน้า 27))
- กลับผลให้สีสม่ำเสมอ ตรวจแมลงวันแตงที่ผลเล็ก (บท แมลงศัตรูแตงโม (หน้า 35))

ก.พ.–มี.ค. เก็บเกี่ยว

ผลแก่

- **ลดน้ำ** ก่อนเก็บราว 1 สัปดาห์ (บท น้ำ วัสดุคลุม และวัชพืช (หน้า 29))
- **เก็บ** ตามวันบนป้าย ตรวจมือเกาะและท้องผล (บท เก็บเกี่ยว คัดขนาด และขาย (หน้า 37))
- หลังเก็บ เก็บเศษเถาและพลาสติกออกจากนา

นาเดิมที่เคยปลูกแตงโมแล้ว
ถ้าปีที่แล้วปลูกแตงโมในแปลงเดียวกันและมีต้นเหี่ยวตาย ปีนี้ควรย้ายแปลงหรือใช้กล้าเสียบยอดบนต้นตอที่ทนโรค (บท โรคแตงโม (หน้า 31))

ปลูกช่วงอื่น? ดู ปฏิทินแตงโมฤดูฝน (หน้า 15) ซึ่งลำดับงานต่างจากหน้านี้

ปลูกไม่ตรงเดือนในตาราง? คำนวณวันที่จากวันปลูกของคุณ
ใช้ได้ในฉบับออนไลน์ ใส่ตัวเลขของแปลงตัวเองได้ สแกน QR หรือเปิด **farmkaset.org/xboard/watermelon-guide/afterrice**

แหล่งอ้างอิง

1. เฉลิมเกียรติ โภคาวัฒนา และเกตุอร ราชบุตร. การปลูกแตงโม (เอกสารเผยแพร่ของกรมส่งเสริมการเกษตร จัดทำฉบับอิเล็กทรอนิกส์โดยสำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์). opsmoac.go.th ↗

บทที่ 5 · ช่วงที่ 1 ก่อนปลูก

ปฏิทินแตงโมฤดูฝน

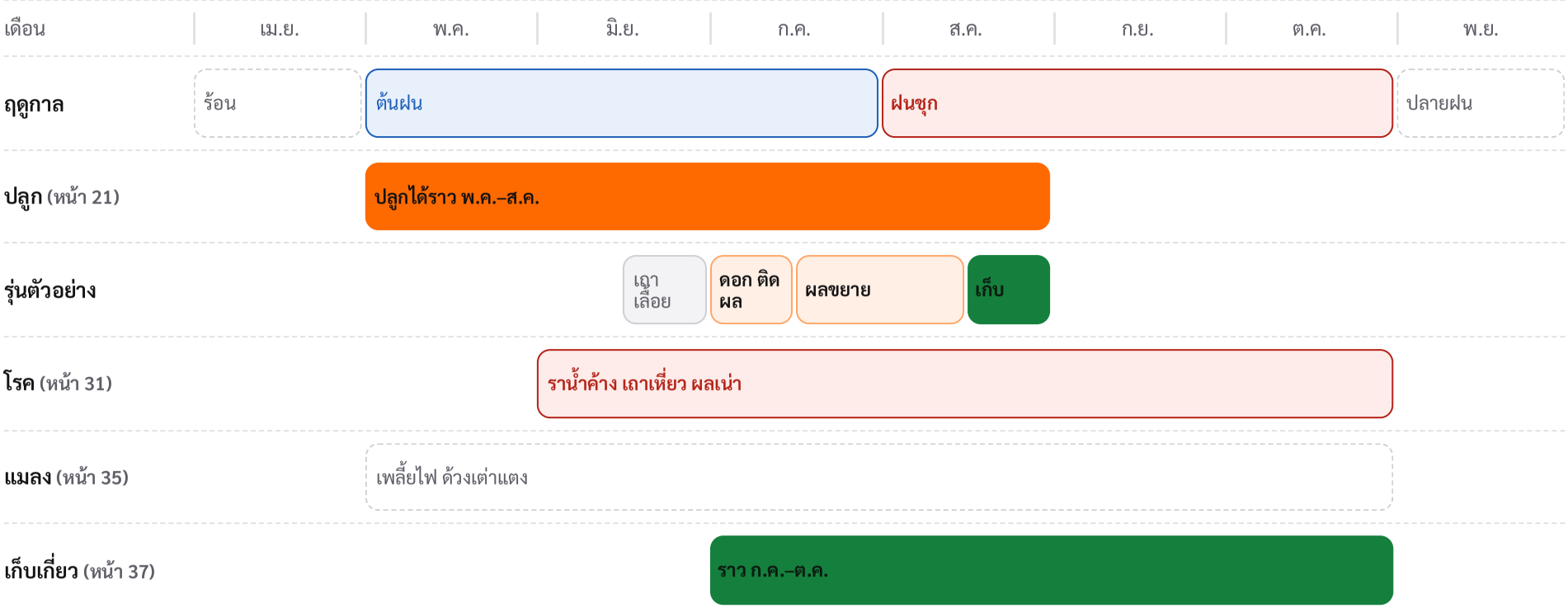
ปลูกแตงโมหน้าฝนต้องทำอะไรต่างจากหน้าแล้ง ยกแปลงสูง ป้องกันราน้ำค้าง เถาเหี่ยว และผลเน่าที่ระบาดเมื่อฝนชุก

ทำเมื่อไหร่: **ปลูก พ.ค.–ส.ค.**

สรุปสั้น

- ปลูกได้ราว พ.ค.–ส.ค. ไม่ต้องใช้น้ำมาก แต่ **ราน้ำค้าง เถาเหี่ยวยางไหล และผลเน่า** ระบาดเมื่อฝนชุก
- ยกแปลงสูง ขุดร่องระบายน้ำ คลุมพลาสติก รองผล และตรวจโรคหลังฝนตกติดกันทุกครั้ง
- แตงโมในตลาดน้อยกว่าหน้าแล้ง ราคามักดีกว่า แต่ผลมักหวานน้อยกว่าและเสียหายได้มากกว่า

ภาพรวมทั้งปี · ปฏิทินแตงโมฤดูฝน (หมุนหน้ากระดาษเพื่ออ่าน · เดือนเป็นค่าโดยประมาณ)

คู่มือปลูกแตงโม โดย FarmKaset.ORG · อนุญาตให้ทุกบุคคลและองค์กร ทั่วโลกนำไปใช้ได้ (ไม่ต้องแก้ไข) · CC BY-ND 4.0

เดือนเป็นค่าโดยประมาณ ฝนแต่ละปีและแต่ละพื้นที่มาเร็วช้าต่างกัน ให้ดูฝนจริงในพื้นที่ประกอบ

เดือนไหน ทำอะไร

ก่อนปลูก เตรียมแปลง

ดินชื้นจากฝน ไถพรวนได้เมื่อดินหมาด

- **ยกแปลงสูงกว่าหน้าแล้ง** ขุดร่องระบายน้ำรอบแปลง คลุมพลาสติก (บท เตรียมแปลงและปลูก (หน้า 21))
- เลือกพันธุ์ที่เหมาะกับหน้าฝน (บท พันธุ์แตงโม (หน้า 9))
- เพาะกล้าใต้หลังคากันฝน (บท เพาะกล้าแตงโม (หน้า 19))

สัปดาห์ที่ 1–4 ตั้งตัว เถาเลื้อย

ต้นโตเร็วในอากาศร้อนชื้น

- ตรวจด้วงเต่าแตงและเพลี้ยไฟ (บท แมลงศัตรูแตงโม (หน้า 35))
- ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 1 จัดเถาให้โปร่ง ลมผ่านได้ (บท จัดเถา ตัดแขนง และไว้ผล (หน้า 23))

สัปดาห์ที่ 4–6 ดอก ติดผล

ฝนช่วงเช้าทำให้ผสมเกสรไม่ติด

- **ช่วยผสมเกสร** ในเช้าที่ไม่มีฝน ติดป้ายวันที่ (บท ดอก ผสมเกสร และติดผล (หน้า 25))
- **ตรวจราน้ำค้าง** ใต้ใบหลังฝนตกติดกัน และพ่นป้องกันเมื่อเริ่มพบ (บท โรคแตงโม (หน้า 31))

สัปดาห์ที่ 6–9 ผลขยาย

ผลวางบนดินชื้น

- **รองผล** ด้วยฟาง ถาด หรือแผ่นพลาสติก ไม่ให้ผลแช่ดินเปียก
- ไม่ต้องให้น้ำถ้าฝนตกพอ ระบายน้ำออกจากร่องทุกครั้ง

สัปดาห์ที่ 9–11 เก็บเกี่ยว

ผลแก่ เสี่ยงแตกเมื่อฝนหนัก

- **เก็บตามวันบนป้าย** ไม่ปล่อยผลแก่ในแปลง ผลจะแตกหรือเน่าเมื่อฝนตกหนัก (บท เก็บเกี่ยว คัดขนาด และขาย (หน้า 37))

หน้าฝนต้องมีแผนป้องกันโรค
ราน้ำค้างลามจากใบล่างทั่วแปลงได้ภายในไม่กี่วันเมื่อฝนตกติดกัน ใบที่แห้งทำให้ผลเล็กและไม่หวาน เตรียมแผนตรวจและพ่นป้องกันตั้งแต่ก่อนปลูก

ปลูกช่วงอื่น? ดู ปฏิทินแตงโมหลังนา (หน้า 11) ซึ่งลำดับงานต่างจากหน้านี้

ปลูกไม่ตรงเดือนในตาราง? คำนวณวันที่จากวันปลูกของคุณ
ใช้ได้ในฉบับออนไลน์ ใส่ตัวเลขของแปลงตัวเองได้ สแกน QR หรือเปิด **farmkaset.org/xboard/watermelon-guide/rainy**

แหล่งอ้างอิง

1. เฉลิมเกียรติ โภคาวัฒนา และเกตุอร ราชบุตร. การปลูกแตงโม (เอกสารเผยแพร่ของกรมส่งเสริมการเกษตร จัดทำฉบับอิเล็กทรอนิกส์โดยสำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์). opsmoac.go.th ↗
2. Keinath, A.P., Wintermantel, W.M. & Zitter, T.A. (Eds.) (2017). *Compendium of Cucurbit Diseases and Pests* (2nd ed.). APS Press.

บทที่ 6 · ช่วงที่ 2 ปลูก

เพาะกล้าแตงโม

เพาะกล้าแตงโมอย่างไรให้งอกสม่ำเสมอ ควรหยอดเมล็ดลงแปลงหรือเพาะกล้า วัสดุเพาะ กันเพลี้ยไฟและด้วงเต่าแตง และกล้าแบบไหนพร้อมย้ายปลูก

ทำเมื่อไหร่: **ก่อนย้ายปลูก 1–2 สัปดาห์**

สรุปสั้น

- เพาะกล้าในถาดหลุมแล้วย้ายปลูก ประหยัดเมล็ดลูกผสมที่ราคาสูง ได้ต้นสม่ำเสมอ และพ้นช่วงต้นเล็กที่แมลงชอบที่สุดในที่ที่คุมได้
- เพาะในมุ้งกันแมลง เพราะเพลี้ยไฟและเพลี้ยอ่อนพาไวรัสเข้ากล้าได้ตั้งแต่ยังเล็ก
- ย้ายปลูกเมื่อกล้ามีใบจริงราว 2–3 ใบ ราว 1–2 สัปดาห์หลังเพาะ ไม่ปล่อยกล้าแก่ในถาด

เพาะกล้าหรือหยอดเมล็ด

	เพาะกล้าแล้วย้ายปลูก	หยอดเมล็ดลงแปลง
เมล็ดที่ใช้	น้อยกว่า ทุกเมล็ดที่งอกได้ใช้	หลุมละ 1–2 เมล็ด แล้วถอนแยก
ความสม่ำเสมอ	คัดกล้าที่แข็งแรงไปปลูก	หลุมที่ไม่งอกต้องปลูกซ่อม
แมลงช่วงต้นเล็ก	คุมได้ในมุ้ง	ต้นอ่อนในแปลงเสี่ยงด้วงเต่าแตงและเพลี้ยไฟ
แรงงาน	มากกว่า ต้องดูแลกล้า	น้อยกว่า

ขั้นตอนเพาะกล้า

1. **วัสดุเพาะ** ใช้วัสดุเพาะกล้าสำเร็จรูปหรือดินผสมที่โปร่ง สะอาด ไม่ใช้ดินจากแปลงที่เคยปลูกพืชตระกูลแตง
2. **แช่เมล็ด** ถ้าซองแนะนำ แช่น้ำอุ่นแล้วบ่มในผ้าชื้นจนรากเริ่มงอก เมล็ดแตงโมเปลือกหนา การบ่มช่วยให้งอกพร้อมกัน
3. **หยอดลงถาดหลุม** หลุมละ 1 เมล็ด วางเมล็ดแนวนอนหรือเอาปลายแหลมลง กลบบาง ๆ
4. **วางในมุ้งกันแมลง** ที่ได้แดดพอ รดน้ำให้ชื้นแต่ไม่แฉะ หน้าหนาวที่กลางคืนเย็น เมล็ดงอกช้า ให้คลุมถาดหรือวางในที่อุ่น
5. **ทำกล้าให้แกร่ง** 2–3 วันก่อนย้าย ลดน้ำลงเล็กน้อยและให้กล้าเจอแดดมากขึ้น

กล้าแบบไหนพร้อมย้าย

- ใบจริง 2–3 ใบ ลำต้นอวบ ไม่ยืดยาว
- รากเดินเต็มหลุม ดึงออกมาแล้วตุ้มดินไม่แตก
- ไม่มีใบด่าง ใบหงิก หรือแมลงติดมา กล้าที่มีอาการไวรัสทิ้งทันที (บท โรคไวรัสใบด่าง (หน้า 33))
- กล้าที่อยู่ในถาดนานเกิน รากจะขดและตั้งตัวช้าหลังย้าย

วิธีย้ายปลูกลงแปลง ดูบท เตรียมแปลงและปลูก (หน้า 21)

แหล่งอ้างอิง

1. เฉลิมเกียรติ โภคาวัฒนา และเกตุอร ราชบุตร. การปลูกแตงโม (เอกสารเผยแพร่ของกรมส่งเสริมการเกษตร จัดทำฉบับอิเล็กทรอนิกส์โดยสำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์). opsmoac.go.th ↗

บทที่ 7 · ช่วงที่ 2 ปลูก

เตรียมแปลงและปลูก

ขั้นตอนเตรียมดิน ยกแปลง ใส่ปุ๋ยรองพื้น วางระบบน้ำหยด คลุมพลาสติก ระยะปลูกและจำนวนต้นต่อไร่ และย้ายกล้าให้รอด

ทำเมื่อไหร่: **วันปลูก**

สรุปสั้น

- ยกแปลง ใส่ปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยรองพื้น วางสายน้ำหยด แล้วคลุมพลาสติก ช่วยคุมวัชพืช รักษาความชื้น และผลไม่สัมผัสดินเปียก
- แตงโมเลื้อยไปทางเดียว ปลูกเป็นแถวริมแปลง แล้วให้เถาเลื้อยไปบนพื้นที่ว่างข้าง ๆ
- ย้ายปลูกตอนเย็นหรือวันที่ฟ้าครึ้ม รดน้ำทันที

เตรียมแปลง

1. **ไถพรวน** ตากดินและกำจัดวัชพืช แปลงหลังนาให้ระบายน้ำออกจนดินหมาดก่อนไถ
2. **ยกแปลง** สูงพอให้น้ำไม่ขัง หน้าฝนยกสูงกว่าหน้าแล้ง และขุดร่องระบายน้ำรอบแปลง
3. **ใส่ปุ๋ยรองพื้น** ปุ๋ยอินทรีย์ที่หมักสมบูรณ์แล้ว ร่วมกับปุ๋ยเคมีรองพื้น คลุกเข้ากับดินบนแปลง (บท ปุ๋ยแตงโมตามระยะ (หน้า 27))
4. **วางสายน้ำหยด** ตามแนวปลูก
5. **คลุมพลาสติก** ดึงให้ตึง ฝังขอบด้วยดิน เจาะรูตามระยะปลูก

สินค้าที่ใช้ในขั้นนี้ (ไม่บังคับ ทำตามคู่มือได้ครบโดยไม่ต้องซื้อ)

ฮิวมิคFK สารปรับปรุงดิน กรดฮิวมิค

คลุกกับปุ๋ยรองพื้นก่อนคลุมพลาสติก หรือละลายน้ำปล่อยไปกับน้ำหยดหลังปลูก ตามอัตราบนฉลาก ใช้เสริม ไม่ได้แทนปุ๋ยอินทรีย์

สแกน QR เพื่อดูสินค้าและราคาที่ร้าน

ฤดูปลูก

แตงโมไม่ชอบฝนชุก หน้าฝนตายด้วยโรคเถาเหี่ยวและโรคทางใบมาก ผลเน่าง่ายและไม่หวานจัด เอกสารของกรมส่งเสริมการเกษตรแนะนำให้เริ่มปลูกตั้งแต่ต้นเดือนพฤศจิกายนถึงมีนาคม [1] หน้าหนาวถ้าดินเย็นกว่าราว 15.5 °C เมล็ดจะงอกช้าหรือไม่งอก ให้แช่เมล็ดในน้ำอุ่นจนรากเริ่มโผล่ก่อนหยอด [1]

ระยะปลูก

ระยะระหว่างแถว × ระหว่างต้น (เมตร)	ต้น/ไร่	เหมาะกับ
4 × 0.6	666	พันธุ์ผลใหญ่ เถายาว

3 × 0.6	888	ระยะที่ใช้กันทั่วไป
3 × 0.5	1,066	พันธุ์ผลเล็ก เถาสั้น ไว้ผลต้นละผล

เอกสารของกรมส่งเสริมการเกษตรใช้หลุมห่างกัน 90 ซม. ในแถว แถวห่างกันเท่าความยาวเถาราว 2–3 เมตร หยอดหลุมละ 5 เมล็ดแล้วถอนแยกเหลือ 2–3 ต้นเมื่อมีใบจริง 2–3 ใบ ได้ราว 1,700 ต้นต่อไร่ [1] · 1 ไร่ = 1,600 ตารางเมตร คิดจากพื้นที่ต่อต้น ปัดเศษลง ระยะระหว่างแถวคือความกว้างที่เถาเลื้อยได้ ใช้ระยะตามคำแนะนำบนซองเมล็ดของพันธุ์นั้นเป็นหลัก

ย้ายปลูก

1. **รดน้ำถาดกล้า** ก่อนย้าย ให้ตุ้มดินไม่แตก
2. **ย้ายตอนเย็นหรือวันฟ้าครึ้ม** วางกล้าลงหลุมให้ระดับตุ้มเสมอผิวดิน กดดินรอบโคนเบา ๆ
3. **รดน้ำทันที** และให้น้ำสม่ำเสมอในสัปดาห์แรก
4. **ปลูกซ่อม** ต้นที่ตายภายในสัปดาห์แรก ด้วยกล้าสำรองที่เพาะเผื่อไว้
5. **เริ่มตรวจแมลง** ด้วงเต่าแตงกินใบต้นเล็กได้หมดในไม่กี่วัน (บท แมลงศัตรูแตงโม (หน้า 35))

แหล่งอ้างอิง

1. เฉลิมเกียรติ โภคาวัฒนา และเกตุอร ราชบุตร. การปลูกแตงโม (เอกสารเผยแพร่ของกรมส่งเสริมการเกษตร จัดทำฉบับอิเล็กทรอนิกส์โดยสำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์). opsmoac.go.th ↗

บทที่ 8 · ช่วงที่ 3 ดูแล

จัดเถา ตัดแขนง และไว้ผล

ทำไมต้องจัดเถาและตัดแขนง ไว้เถาหลักกับเถาแขนงกี่เถา เลือกดอกตัวเมียดอกไหนไว้ผล คัดผลทิ้ง และกลับผลให้สีสม่ำเสมอ

ทำเมื่อไหร่: **ราว 15–45 วันหลังปลูก**

สรุปสั้น

- ไว้เถาหลักกับเถาแขนงที่แข็งแรงเพียงไม่กี่เถา ตัดแขนงที่เหลือ ต้นจะส่งอาหารไปที่ผลแทนที่จะสร้างเถาเพิ่ม
- ไว้ผลจากดอกตัวเมียที่อยู่ห่างโคนพอสมควร ไม่ใช่ดอกแรกที่ชิดโคน ผลจะใหญ่และทรงดีกว่า
- ไว้ผลตามกำลังต้น เอกสารของกรมส่งเสริมการเกษตรแนะนำให้เลี้ยงเถาละ 1 ผล และปลิดผลแรกจากเถาหลักซึ่งมักเล็กและคุณภาพต่ำทิ้ง [1]

ทำไมต้องจัดเถา

ต้นแตงโมแตกแขนงได้มาก ถ้าปล่อยไว้ ใบและเถาจะทึบ ต้นใช้อาหารไปกับเถาที่ไม่ได้ให้ผล ผลติดกระจัดกระจายไม่พร้อมกัน ผลเล็ก และใบที่ทึบชื้นทำให้ราน้ำค้างระบาด การจัดเถาทำให้รู้ว่าผลแต่ละต้นอยู่ตรงไหน ผสมเกสร ติดป้าย และเก็บเกี่ยวได้ง่าย (บท โรคแตงโม (หน้า 31))

ขั้นตอนจัดเถา

1. **เลือกเถา** เมื่อเถาเริ่มเลื้อย ไว้เถาหลักและเถาแขนงที่แข็งแรงตามจำนวนที่ซองเมล็ดหรือเจ้าหน้าที่แนะนำ เอกสารของกรมส่งเสริมการเกษตรให้จัดเถาเมื่อเถายาวราว 1–2 ฟุต และไว้ต้นละ 4 เถาที่สมบูรณ์ที่สุด [1] ตัดแขนงที่เหลือชิดเถา
2. **จัดทิศทาง** ให้ทุกเถาเลื้อยไปทางเดียวกัน ไม่พันกับต้นข้าง ๆ
3. **ตัดแขนงที่แตกใหม่** ทุกสัปดาห์จนถึงช่วงติดผล แขนงที่แตกหลังผลติดแล้วปล่อยไว้ได้ ช่วยเพิ่มใบเลี้ยงผล
4. **ทำตอนเช้าที่ใบแห้ง** แผลแห้งเร็ว ลดการเข้าทำลายของเชื้อเถาเหี่ยวยางไหล

ไว้ผลดอกไหน

- **ดอกตัวเมียดอกแรก ๆ ที่ชิดโคน** มักให้ผลเล็ก ทรงไม่สวย หลายแปลงเด็ดทิ้ง
- **ดอกตัวเมียดอกที่ 2 หรือ 3** บนเถาหลัก ที่อยู่ห่างโคนพอสมควร ต้นมีใบพอเลี้ยงผลแล้ว ผลใหญ่และทรงดี
- **ผสมเกสรให้หลายผลไว้ก่อน** แล้วคัดเหลือผลที่ทรงดีที่สุดเมื่อผลขนาดราวไข่ไก่ (บท ดอก ผสมเกสร และติดผล (หน้า 25))

คัดผล

ไว้ผลตามกำลังต้นและขนาดผลที่ตลาดต้องการ พันธุ์ผลใหญ่ส่วนมากไว้ต้นละ 1 ผล พันธุ์ผลเล็กไว้ได้ 2 ผล ผลที่ทรงบิด ผลที่มีแผล หรือผลที่ติดช้ากว่าผลอื่นมาก ให้ตัดออกตั้งแต่ขนาดไม่เกินลูกปิงปอง [1] เลือกผลที่ก้านขั้วใหญ่ เพราะขนาดขั้วสัมพันธ์กับขนาดผล [1] คัดผลเร็วดีกว่าคัดช้า เพราะผลที่ปล่อยไว้นานแย่งอาหารไปแล้ว

กลับผลและรองผล

- **กลับผล** เมื่อผลโตแล้ว พลิกผลเบา ๆ ทุก 1–2 สัปดาห์ ด้านที่ติดดินจะได้แดดบ้าง สีเปลือกสม่ำเสมอขึ้น ระวังอย่าบิดขั้ว
- **รองผล** ในแปลงที่ไม่ได้คลุมพลาสติกหรือหน้าฝน รองด้วยฟางหรือถาด ไม่ให้ผลแช่ดินชื้น ลดผลเน่าและแมลงกัดท้องผล

แหล่งอ้างอิง

1. เฉลิมเกียรติ โภคาวัฒนา และเกตุอร ราชบุตร. การปลูกแตงโม (เอกสารเผยแพร่ของกรมส่งเสริมการเกษตร จัดทำฉบับอิเล็กทรอนิกส์โดยสำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์). opsmoac.go.th ↗

บทที่ 9 · ช่วงที่ 3 ดูแล

ดอก ผสมเกสร และติดผล

แยกดอกตัวผู้ดอกตัวเมียอย่างไร ทำไมควรช่วยผสมเกสรด้วยมือตอนเช้า ติดป้ายวันผสมเพื่อนับวันเก็บ และทำไมผลไม่ติดหรือผลบิดเบี้ยว

ทำเมื่อไหร่: **ราว 25–40 วันหลังปลูก**

สรุปสั้น

- ดอกตัวเมียมีผลเล็ก ๆ อยู่ใต้กลีบดอก ดอกตัวผู้ไม่มี ดอกบานตอนเช้าและบานเพียงวันเดียว
- ช่วยผสมเกสรด้วยมือตอนเช้า ราว 6–10 โมงในวันที่ดอกบาน [1] ได้ผลติดแน่นอนกว่ารอผึ้งอย่างเดียว
- ติดป้ายหรือเชือกสีที่ผลตามวันที่ผสม แล้วนับวันเก็บจากป้ายนี้ เป็นวิธีที่แม่นที่สุด

ดอกตัวผู้ ดอกตัวเมีย

- **ดอกตัวผู้** ก้านดอกเรียวยาว ไม่มีผลใต้กลีบดอก มีจำนวนมากและบานก่อน
- **ดอกตัวเมีย** มีกระเปาะรูปผลเล็ก ๆ อยู่ใต้กลีบดอก จำนวนน้อยกว่า ออกห่าง ๆ ตามข้อของเถา
- ดอกบานตอนเช้า เกสรพร้อมผสมช่วงเช้า พอบ่ายดอกเริ่มหุบ และไม่บานอีก

ช่วยผสมเกสรด้วยมือ

1. **ทำตอนเช้า** ราว 6–10 โมง ในวันที่ดอกตัวเมียบาน และเกสรแห้ง ไม่เปียกน้ำค้างหรือฝน
2. **เด็ดดอกตัวผู้ที่บานวันเดียวกัน** ลอกกลีบออกให้เหลือเกสรตัวผู้
3. **แตะเกสรตัวผู้ให้ทั่วยอดเกสรตัวเมีย** เด็ดดอกตัวผู้ที่บาน ปลิดกลีบเหลืองออก แล้วคว่ำลงแตะเกสรตัวเมียให้ทั่ว ชาวบ้านเรียกว่า “การต่อดอก” หลัง 10 โมงดอกตัวเมียจะหุบและไม่รับการผสม [1]
4. **ติดป้ายวันที่** ผูกเชือกสีหรือป้ายที่ข้อใกล้ผล ใช้สีต่างกันในแต่ละวัน จะรู้วันเก็บได้แม่นยำ (บท เก็บเกี่ยว คัดขนาด และขาย (หน้า 37))

ถ้าแปลงใหญ่ การวางรังผึ้งหรือรักษาผึ้งในพื้นที่ช่วยการผสมได้มาก งดพ่นสารฆ่าแมลงตอนเช้าช่วงดอกบาน

ทำไมผลไม่ติดหรือผลบิด

อาการ	สาเหตุที่พบบ่อย	แก้อย่างไร
ดอกตัวเมียเหลืองและร่วง	ไม่ได้รับเกสร ฝนตกตอนเช้า ผึ้งน้อย	ช่วยผสมด้วยมือ ผสมใหม่กับดอกถัดไป
ผลบิด ปลายผลเล็ก	เกสรติดไม่ทั่วยอดเกสรตัวเมีย	แตะเกสรให้ทั่ว คัดผลบิดออกตั้งแต่เล็ก
ไม่มีดอกตัวเมียเลย	ไนโตรเจนมากเกิน ต้นบ้าใบ หรืออากาศร้อนจัด	ลดปุ๋ยไนโตรเจน (บท ปุ๋ยแตงโมตามระยะ (หน้า 27))
ผลอ่อนเหี่ยวดำ	แมลงวันแตงต่อยผลอ่อน หรือโรค	บท แมลงศัตรูแตงโม (หน้า 35) และ โรคแตงโม (หน้า 31)

แหล่งอ้างอิง

1. เฉลิมเกียรติ โภคาวัฒนา และเกตุอร ราชบุตร. การปลูกแตงโม (เอกสารเผยแพร่ของกรมส่งเสริมการเกษตร จัดทำฉบับอิเล็กทรอนิกส์โดยสำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์). opsmoac.go.th ↗
2. Maynard, D.N. (Ed.) (2001). *Watermelons: Characteristics, Production, and Marketing*. ASHS Press.

บทที่ 10 · ช่วงที่ 3 ดูแล

ปุ๋ยแตงโมตามระยะ

ใส่ปุ๋ยแตงโมสูตรอะไรในแต่ละระยะ ทำไมไนโตรเจนมากเกินทำให้ติดผลยาก ช่วงผลขยายต้องเน้นโพแทสเซียม และปุ๋ยทางใบ

ทำเมื่อไหร่: **ตลอดฤดูปลูก**

สรุปสั้น

- ปุ๋ยแตงโมตามระยะ: รองพื้นสูตรเสมอ · ช่วงเถาเลื้อยสูตรเสมอ · ช่วงติดผลถึงผลขยายเน้นโพแทสเซียม
- ไนโตรเจนมากเกินทำให้ต้นบ้าใบ ดอกตัวเมียน้อย ติดผลยาก และผลไม่หวาน
- โพแทสเซียมช่วงผลขยายช่วยเรื่องขนาดผล ความหวาน และความแน่นของเนื้อ

ปุ๋ยตามระยะ

เมื่อไหร่	ปุ๋ย
เตรียมแปลง	ปุ๋ยคอกไร่ละ 2–4 ตัน และปุ๋ยคอกละเอียดคลุกดินรองก้นหลุม หลุมละ 4–5 ลิตร [1]
ปุ๋ยเคมีทั้งฤดู	สัดส่วน 1:1:2 เช่น 10-10-20 หรือ 13-13-21 ราว 100–150 กก./ไร่ ตามความอุดมสมบูรณ์ของดิน [1] ฝังใต้ผิวดินเป็นกลุ่ม เช่น รองก้นหลุม หรือห่างโคนต้นราว 1 ฟุต [1]
เสริมครั้งที่ 1	ยูเรียโรยรอบต้น เมื่อมีใบจริงราว 5 ใบ [1]
เสริมครั้งที่ 2	ยูเรียข้างแถว เมื่อเถายาวราว 1 ฟุต พรวนดินก่อนแล้วคลุมฟาง [1]
เสริมครั้งที่ 3	ยูเรียและโพแทสเซียมคลอไรด์ (0-0-60) ข้างแถว เมื่อเถายาวราว 90 ซม. [1]

ตามเอกสารเผยแพร่การปลูกแตงโมของกรมส่งเสริมการเกษตร [1] ใส่ปุ๋ยเสริมที่ปลายราก ไม่ใส่เข้มข้นเกินไป ปรับตามค่าวิเคราะห์ดิน

ส่งดินตรวจได้ที่ไหน

ส่งตัวอย่างดินเข้าตรวจวิเคราะห์ได้ที่ iLab (ilab.work) ดูวิธีเก็บตัวอย่างให้ถูกต้องได้ที่ วิธีเก็บตัวอย่างดินส่งตรวจ หรือสอบถามสถานีพัฒนาที่ดินในจังหวัดของกรมพัฒนาที่ดิน เมื่อได้ผลแล้วนำค่า pH อินทรียวัตถุ ฟอสฟอรัส และโพแทสเซียม มาใช้เลือกสูตรและอัตราปุ๋ยในคู่มือเล่มนี้

ใส่อย่างไร

- แปลงคลุมพลาสติกที่มีน้ำหยด ละลายปุ๋ยไปกับน้ำหยดครั้งละน้อยแต่บ่อย ได้ผลสม่ำเสมอกว่า
- ถ้าโรยปุ๋ยเม็ด ใส่ข้างหลุมห่างโคนเล็กน้อย แล้วรดน้ำตาม ไม่ให้ปุ๋ยสัมผัสโคนต้น
- งดปุ๋ยไนโตรเจนช่วงใกล้เก็บ ผลจะหวานกว่าและเก็บรักษาได้นานกว่า

อาการผิดปกติที่เกี่ยวกับปุ๋ย

อาการ	มักเกิดจาก

ใบเขียวเข้ม เถายาวมาก ดอกตัวเมียน้อย	ไนโตรเจนมากเกิน
ใบแก่ขอบเหลืองแล้วไหม้ ผลเล็ก ไม่หวาน	ขาดโพแทสเซียม
ใบแก่เหลืองระหว่างเส้นใบ	ขาดแมกนีเซียม พบในดินทรายเปรี้ยว
ใบด่างเหลืองเป็นจุด ยอดหงิก ตั้ง	อาจเป็นไวรัส ไม่ใช่ขาดธาตุ (บท โรคไวรัสใบด่าง (หน้า 33))

ปุ๋ยทางใบ: เสริม ไม่ใช่แทน

ปุ๋ยทางใบถึงใบเร็ว เหมาะกับช่วงเถาเลื้อยและช่วงผลขยายที่ต้นต้องการโพแทสเซียมมาก ใช้เสริมปุ๋ยทางดินเท่านั้น

สินค้าที่ใช้ในขั้นนี้ (ไม่บังคับ ทำตามคู่มือได้ครบโดยไม่ต้องซื้อ)

ฮิวมิคFK ปรับปรุงดิน กระตุ้นราก
คลุกปุ๋ยรองพื้น หรือละลายไปกับน้ำหยด ใช้ตามอัตราบนฉลาก
สแกน QR เพื่อดูสินค้าและราคาที่ร้าน

FK-1 ปุ๋ยทางใบ 20-20-20 + Mg + Zn
พ่นช่วงเถาเลื้อยก่อนออกดอก ตามอัตราบนฉลาก
สแกน QR เพื่อดูสินค้าและราคาที่ร้าน

สตาร์เฟอร์ 0-0-60 ปุ๋ยทางใบโพแทสเซียม 0-0-60
พ่นช่วงผลขยายจนก่อนเก็บราว 1 สัปดาห์ ช่วยขนาดผลและความหวาน ตามอัตราบนฉลาก
สแกน QR เพื่อดูสินค้าและราคาที่ร้าน

สารจับใบ FK สารจับใบ
เติมในถังพ่นปุ๋ยทางใบ ใช้ตามอัตราบนฉลาก
สแกน QR เพื่อดูสินค้าและราคาที่ร้าน

แหล่งอ้างอิง

1. เฉลิมเกียรติ โภคาวัฒนา และเกตุอร ราชบุตร. การปลูกแตงโม (เอกสารเผยแพร่ของกรมส่งเสริมการเกษตร จัดทำฉบับอิเล็กทรอนิกส์โดยสำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์). opsmoac.go.th ↗

บทที่ 11 · ช่วงที่ 3 ดูแล

น้ำ วัสดุคลุม และวัชพืช

แตงโมต้องการน้ำแค่ไหนในแต่ละช่วง ทำไมต้องลดน้ำก่อนเก็บ ความชื้นแกว่งทำให้ผลแตกอย่างไร และการคุมวัชพืชในแปลงแตงโม

ทำเมื่อไหร่: **ตลอดฤดูปลูก**

สรุปสั้น

- แตงโมต้องการผิวดินชุ่มชื้นแต่ไม่แฉะ มากที่สุดช่วงผลกำลังเจริญเติบโต [1] ดินเหนียวต้องให้น้ำอย่างน้อยทุก 5 วัน [1] คลุมฟางช่วยรักษาความชื้นและคุมหญ้า [1] ขาดน้ำช่วงนี้ผลเล็กและผลร่วง
- ลดน้ำลงช่วงก่อนเก็บ ผลหวานขึ้น และไม่แตก
- ความชื้นที่แกว่ง ดินแห้งนานแล้วได้น้ำมากทันที คือสาเหตุหลักของผลแตก

น้ำตามระยะ

ระยะ	น้ำ	เหตุผล
สัปดาห์แรกหลังปลูก	ดินชื้นสม่ำเสมอ	กล้าตั้งตัว
เถาเลื้อย	พอเหมาะ ไม่แฉะ	น้ำมากเกินต้นบ้าเถา และโรคเถาเหี่ยว
ดอก ติดผล ผลขยาย	มากและสม่ำเสมอ	ผลโตเร็วที่สุดในช่วงนี้
ช่วงก่อนเก็บ	ลดน้ำ	ผลหวานขึ้น ไม่แตก เก็บรักษาได้นาน

น้ำหยดกับการปล่อยน้ำเข้าร่อง

- **น้ำหยดใต้พลาสติก** ให้น้ำตรงราก ใบไม่เปียก โรคใบน้อยกว่า ใส่ปุ๋ยไปกับน้ำได้ ประหยัดน้ำ
- **ปล่อยน้ำเข้าร่อง** ใช้กันมากในแปลงหลังนา ให้น้ำแค่ครึ่งร่อง ไม่ให้ท่วมหลังแปลง แล้วระบายออกเมื่อดินชื้นพอ
- **ไม่ใช้สปริงเกอร์รดจากด้านบน** ใบที่เปียกนานทำให้ราน้ำค้างและแอนแทรคโนสระบาด (บท โรคแตงโม (หน้า 31))

วัสดุคลุมแปลง

พลาสติกคลุมแปลงช่วยคุมวัชพืช รักษาความชื้น ลดดินกระเด็นขึ้นใบและผล และผลไม่ต้องวางบนดินเปียก แปลงที่ไม่ใช้พลาสติกใช้ฟางข้าวคลุมแทนได้ ซึ่งแปลงหลังนามีฟางอยู่แล้ว หลังเก็บเกี่ยว เก็บพลาสติกออกจากแปลงทุกครั้ง ไม่เผาในแปลง

วัชพืช

- **ช่วง 3–4 สัปดาห์แรก** สำคัญที่สุด ก่อนเถาคลุมพื้นที่
- **ร่องระหว่างแปลง** ใช้จอบหรือเครื่องตัดหญ้า ระวังเหยียบหรือตัดเถา
- **ถ้าใช้สารกำจัดวัชพืช** ใช้เฉพาะชนิดที่ขึ้นทะเบียนกับแตงโม พ่นเฉพาะร่อง ห้ามโดนเถาและใบ แตงโมไวต่อสารกำจัดวัชพืชหลายชนิด

แหล่งอ้างอิง

1. เฉลิมเกียรติ โภคาวัฒนา และเกตุอร ราชบุตร. การปลูกแตงโม (เอกสารเผยแพร่ของกรมส่งเสริมการเกษตร จัดทำฉบับอิเล็กทรอนิกส์โดยสำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์). opsmoac.go.th ↗

บทที่ 12 · ช่วงที่ 4 แก้ปัญหาในแปลง

โรคแตงโม

อาการของโรคราน้ำค้าง โรคเถาเหี่ยวยางไหล โรคเหี่ยวจากเชื้อฟิวซาเรียม โรคแอนแทรคโนส และผลเน่า การป้องกันและการใช้สาร

ทำเมื่อไหร่: **ตรวจแปลงทุกสัปดาห์**

สรุปสั้น

- **ราน้ำค้าง** ระบาดเร็วเมื่ออากาศชื้น มีน้ำค้างหรือฝน ใบแห้งทั้งแปลงได้ในไม่กี่วัน ต้องตรวจใต้ใบและป้องกันก่อนลาม
- **เถาเหี่ยวยางไหล** และ **เหี่ยวฟิวซาเรียม** ทำให้ต้นตายทั้งต้น โรคหลังนี้อยู่ในดินและสะสมเมื่อปลูกซ้ำที่
- โรคไวรัสซึ่งพบบ่อยในแตงโม แยกอธิบายในบท โรคไวรัสใบด่าง (หน้า 33)

โรคราน้ำค้าง

สาเหตุ: เชื้อ *Pseudoperonospora cubensis* ระบาดเมื่ออากาศชื้น กลางคืนมีน้ำค้าง หรือฝนตกติดกัน

- **อาการ:** ด้านบนใบมีจุดเหลืองเป็นเหลี่ยมตามเส้นใบ ด้านใต้ใบตรงจุดเดียวกันมีขุยสีเทาถึงม่วงในตอนเช้า แผลขยายจนใบแห้งเป็นสีน้ำตาล เริ่มจากใบล่างลามขึ้นไป
- **ผลเสีย:** ใบแห้งเร็ว ผลเล็ก ไม่หวาน ผลถูกแดดเผาเพราะไม่มีใบบัง
- **จัดการ:** จัดเถาให้โปร่ง ให้น้ำใต้พลาสติกหรือในร่อง ไม่รดโดนใบ ตรวจใต้ใบล่างทุกสัปดาห์ และหลังฝนตกติดกัน พ่นสารป้องกันเมื่ออากาศเอื้อต่อโรคหรือเริ่มพบอาการ สลับกลุ่มสารตามฉลาก

สินค้าที่ใช้ในขั้นนี้ (ไม่บังคับ ทำตามคู่มือได้ครบโดยไม่ต้องซื้อ)

แพนน่อน (แมนโคเซบ) แมนโคเซบ ป้องกันราน้ำค้าง

พ่นป้องกันให้ทั่วทั้งบนใบและใต้ใบ เมื่ออากาศชื้นหรือเริ่มพบอาการ ตามอัตราและระยะห่างก่อนเก็บบนฉลาก ป้องกันได้ แต่ไม่รักษาแผลเดิม สลับกับสารกลุ่มอื่น

สแกน QR เพื่อดูสินค้าและราคาที่ร้าน

โรคเถาเหี่ยวยางไหล

- **อาการ:** ที่โคนเถาหรือข้อเถามีแผลฉ่ำน้ำ แล้วมียางสีน้ำตาลแดงไหลซึม แผลแห้งเป็นสีน้ำตาลเทา มีจุดสีดำเล็ก ๆ บนแผล เถาเหนือแผลเหี่ยวและตาย ใบมีแผลสีน้ำตาลขนาดใหญ่
- **ระบาด:** หน้าฝนหรือแปลงที่ให้น้ำมากเกิน เชื้อติดมากับเมล็ดและเศษพืชเก่า
- **จัดการ:** ใช้เมล็ดพันธุ์ที่ดี ไม่ให้น้ำแฉะ จัดเถาตอนเช้าให้แผลแห้งเร็ว เก็บเถาที่เป็นโรคออกจากแปลง และเก็บเศษเถาหลังเก็บเกี่ยวไปทำลาย

โรคเหี่ยวฟิวซาเรียม

- **อาการ:** เถาเหี่ยวในตอนกลางวันแล้วฟื้นตอนเช้า ไม่กี่วันก็เหี่ยวถาวรทั้งต้น ผ่าโคนเถาเห็นท่อน้ำเป็นสีน้ำตาล บางครั้งเห็นเฉพาะเถาด้านเดียว
- **สาเหตุ:** เชื้อราในดิน สะสมเมื่อปลูกพืชตระกูลแตงซ้ำแปลง และอยู่ในดินได้หลายปี
- **จัดการ:** ไม่มีสารรักษาต้นที่เป็นแล้ว ทางที่ได้ผลคือ **ปลูกหมุนเวียน** ไม่ปลูกซ้ำที่ (บท ดินและพื้นที่ (หน้า 7)) ใช้พันธุ์ที่ซองระบุว่าทนโรคเหี่ยว หรือใช้กล้าแตงโมเสียบยอดบนต้นตอพืชตระกูลแตงที่ทนโรค ถอนต้นที่เป็นออกจากแปลงพร้อมราก

โรคแอนแทรคโนส

แผลกลมสีน้ำตาลถึงดำบนใบ เถา และผล บนผลเป็นแผลยุบตัว ฉ่ำน้ำ ระบาดในหน้าฝน จัดการเหมือนราน้ำค้าง คือจัดเถาให้โปร่ง ไม่ให้ใบเปียกนาน รองผล และพ่นสารป้องกันกำจัดเชื้อราที่ขึ้นทะเบียนกับแตงโมเมื่อจำเป็น

ผลเน่าและผลแตก

- **ผลเน่าที่ท้องผล** เกิดจากผลวางบนดินเปียก รองผลด้วยฟางหรือถาด (บท จัดเถา ตัดแขนง และไว้ผล (หน้า 23))
- **ผลแตก** เกิดจากความชื้นที่แกว่ง เช่น ฝนหนักหลังแล้ง ให้น้ำสม่ำเสมอ และลดน้ำก่อนเก็บ (บท น้ำ วัสดุคลุม และวัชพืช (หน้า 29))

ส่งตัวอย่างตรวจ

ถ้าไม่แน่ใจว่าเป็นโรคอะไร เก็บใบหรือเถาที่มีอาการส่งที่สำนักงานเกษตรอำเภอหรือศูนย์วิจัยใกล้บ้าน ก่อนซื้อสารใช้สารที่ขึ้นทะเบียนกับแตงโม ตามฉลาก และเว้นระยะก่อนเก็บเกี่ยวตามฉลาก

แหล่งอ้างอิง

1. Keinath, A.P., Wintermantel, W.M. & Zitter, T.A. (Eds.) (2017). *Compendium of Cucurbit Diseases and Pests* (2nd ed.). APS Press.
2. เฉลิมเกียรติ โภคาวัฒนา และเกตุอร ราชบุตร. การปลูกแตงโม (เอกสารเผยแพร่ของกรมส่งเสริมการเกษตร จัดทำฉบับอิเล็กทรอนิกส์โดยสำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์). opsmoac.go.th ↗

บทที่ 13 · ช่วงที่ 4 แก้ปัญหาในแปลง

โรคไวรัสใบด่าง

อาการโรคไวรัสในแตงโม ใบด่างเหลือง ยอดตั้ง เถาสั้น ผลมีวงแหวน เพลี้ยไฟและเพลี้ยอ่อนพาโรคอย่างไร และการป้องกันซึ่งเป็นทางเดียวที่ได้ผล

ทำเมื่อไหร่: **ตั้งแต่เพาะกล้า**

สรุปสั้น

- โรคไวรัสในแตงโมมีหลายชนิด ทำให้ใบด่าง ยอดตั้ง เถาสั้น และผลเสียรูป **ต้นที่ติดเชื้อแล้วรักษาไม่หาย**
- ไวรัสแพร่โดย **เพลี้ยไฟ** และ **เพลี้ยอ่อน** ที่ดูดน้ำเลี้ยงต้นที่เป็นโรคแล้วไปดูดต้นอื่น
- ป้องกันได้ทางเดียว: กล้าปลอดโรค คุมแมลงพาหะตั้งแต่แปลงกล้า และถอนต้นที่เป็นออกทันที

อาการ

กลุ่ม	แมลงพาหะ	อาการที่พบบ่อย
ไวรัสกลุ่มที่เพลี้ยไฟพา เช่น ไวรัสด่างเงินแตงโม	เพลี้ยไฟ โดยเฉพาะเพลี้ยไฟฝ้าย	ใบด่างเป็นจุดเหลืองหรือจุดวงแหวน ยอดตั้งชี้ขึ้น ยอดไหม้ เถาสั้น ผลมีวงแหวนและบิดเบี้ยว
ไวรัสกลุ่มที่เพลี้ยอ่อนพา เช่น ไวรัสใบด่างที่พบในพืชตระกูลแตง	เพลี้ยอ่อน	ใบด่างเขียวสลับเหลือง ใบหงิกเป็นคลื่น ใบเล็กแคบ ผลผิวขรุขระ ลาย

แยกชนิดไวรัสด้วยตาเปล่าไม่ได้แน่นอน แต่การจัดการเหมือนกันทั้งหมด ถ้าต้องการรู้ชนิด ส่งตัวอย่างตรวจที่หน่วยงานของกรมวิชาการเกษตร

แยกจากอาการอื่น

- **ขาดธาตุอาหาร** มักเหลืองสม่ำเสมอและเป็นทั้งแปลงพร้อมกัน ส่วนไวรัสมักเริ่มเป็นบางต้นแล้วกระจายออก และใบด่างไม่สม่ำเสมอ (บท ปุ๋ยแตงโมตามระยะ (หน้า 27))
- **เพลี้ยไฟดูดอย่างเดียว** ใบหงิก ขอบใบไหม้ ผิวใบด้านล่างเป็นมันวาว แต่ยอดใหม่ที่แตกหลังคุมเพลี้ยไฟได้จะปกติ ถ้ายอดใหม่ยังด่างและตั้ง มักเป็นไวรัส

ป้องกัน

1. **เพาะกล้าในมุ้งกันแมลง** และทิ้งกล้าที่มีอาการก่อนย้ายปลูก (บท เพาะกล้าแตงโม (หน้า 19))
2. **ตรวจเพลี้ยไฟและเพลี้ยอ่อน** ทุก 2–3 วันในช่วงเดือนแรก ซึ่งต้นเล็กเสียหายจากไวรัสมากที่สุด ใช้กับดักกาวเหนียวสีฟ้าหรือเหลืองช่วยดูปริมาณแมลง (บท แมลงศัตรูแตงโม (หน้า 35))
3. **ถอนต้นที่เป็นโรคออกทันที** ใส่ถุงแล้วนำออกนอกแปลง อย่าทิ้งไว้ข้างแปลง แมลงจะดูดเชื้อจากต้นนั้นไปต่อ
4. **กำจัดวัชพืชรอบแปลง** วัชพืชหลายชนิดเป็นแหล่งของแมลงพาหะและไวรัส
5. **ไม่ปลูกใกล้แปลงแตงที่เป็นโรค** หรือแปลงพืชตระกูลแตงรุ่นเก่าที่ปล่อยทิ้ง และไม่ปลูกเหลื่อมรุ่นกันนานในพื้นที่เดียว

สารฆ่าแมลงไม่ได้รักษาไวรัส

เมื่อเห็นอาการไวรัสแล้ว การพ่นสารฆ่าแมลงไม่ได้ทำให้ต้นนั้นหาย แต่ช่วยไม่ให้แมลงพาเชื้อไปต้นอื่น ถอนต้นที่เป็นก่อน แล้วจึงคุมแมลงในแปลง

แหล่งอ้างอิง

1. Keinath, A.P., Wintermantel, W.M. & Zitter, T.A. (Eds.) (2017). *Compendium of Cucurbit Diseases and Pests* (2nd ed.). APS Press.
2. เฉลิมเกียรติ โภคาวัฒนา และเกตุอร ราชบุตร. การปลูกแตงโม (เอกสารเผยแพร่ของกรมส่งเสริมการเกษตร จัดทำฉบับอิเล็กทรอนิกส์โดยสำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์). opsmoac.go.th ↗

บทที่ 14 · ช่วงที่ 4 แก้ปัญหาในแปลง

แมลงศัตรูแตงโม

อาการที่เกิดจากเพลี้ยไฟ ด้วงเต่าแตง แมลงวันแตง เพลี้ยอ่อน ไรแดง และหนอนชอนใบในแปลงแตงโม ช่วงที่ระบาด และการจัดการ

ทำเมื่อไหร่: **ตรวจแปลงทุกสัปดาห์**

สรุปสั้น

- **เพลี้ยไฟ** คือศัตรูอันดับหนึ่ง ทั้งดูดใบยอดและพาไวรัส ต้องคุมตั้งแต่ต้นเล็ก
- **ด้วงเต่าแตง** กินใบต้นเล็กได้หมดในไม่กี่วัน ช่วงสัปดาห์แรกหลังปลูกต้องตรวจบ่อย
- **แมลงวันแตง** ต่อยผลอ่อน ทำให้ผลเน่าหรือผิวเป็นแผล

เพลี้ยไฟ

เพลี้ยไฟดูดน้ำเลี้ยงยอดอ่อนและใต้ใบอ่อน ใบไม่ขยาย ยอดหดสั้นชี้ตั้ง ชาวบ้านเรียก “โรคยอดตั้ง” หรือ “ไอ้โต้ง” ระบาดมากในฤดูแล้งความชื้นต่ำ เอกสารของกรมส่งเสริมการเกษตรแนะนำให้ปลูกมะระจีนขึ้นค้างล้อมแปลงเป็นแนวกันชนช่วยลดการระบาด [1]

- **อาการ:** ยอดอ่อนหงิก ใบเล็ก ขอบใบไหม้ ใต้ใบเป็นมันวาวสีเงินหรือน้ำตาล ยอดชะงัก ผลอ่อนผิวลาย และพาไวรัส (บท โรคไวรัสใบด่าง (หน้า 33))
- **ช่วงระบาด:** อากาศร้อนแห้ง ตั้งแต่ต้นเล็กจนออกดอก
- **ตรวจ:** เคาะยอดลงบนกระดาษขาว หรือใช้กับดักกาวเหนียวสีฟ้า
- **จัดการ:** กล้าจากมุ้งกันแมลง กำจัดวัชพืชรอบแปลง ให้น้ำให้ต้นไม่เครียด และเมื่อพบมาก ใช้สารที่ขึ้นทะเบียนกับแตงโมและเพลี้ยไฟ ตามฉลาก สลับกลุ่มสารทุกรอบ เพลี้ยไฟดื้อสารเร็ว

ด้วงเต่าแตง

ด้วงเต่าแตงตัวยาวราว 1 ซม. ปีกสีเหลืองปนส้ม กัดกินใบอ่อนขาดเป็นวง ๆ และเป็นพาหะนำเชื้อแบคทีเรียโรคเถาเหี่ยวมาสู่แตงโม จึงต้องป้องกันตั้งแต่ระยะทอดยอด [1]

- **ลักษณะ:** ด้วงตัวเล็กสีส้มหรือสีเหลือง บางชนิดสีดำ บินหนีเร็วเมื่อเข้าใกล้
- **อาการ:** ใบเป็นรูหรือแหว่งเป็นวง ต้นเล็กถูกกินจนเหลือแต่ก้าน ตัวหนอนในดินกัดราก
- **จัดการ:** ตรวจทุกวันในสัปดาห์แรกหลังปลูก ใช้มุ้งหรือผ้าคลุมต้นเล็กช่วงแรก เก็บตัวด้วงตอนเช้าที่ยังบินช้า ถ้าระบาดมากใช้สารที่ขึ้นทะเบียนกับแตงโมตามฉลาก

แมลงวันแตง

- **อาการ:** ผลอ่อนมีจุดที่ถูกต่อยวางไข่ มีน้ำใสหรือยางไหล หนอนในผลทำให้ผลเน่า ผลที่โตแล้วเป็นแผลแข็งที่ผิว
- **จัดการ:** เก็บผลที่ถูกทำลายไปฝังหรือทำลาย ใช้กับดักล่อแมลงวันแตงเพศผู้รอบแปลง และสวมถุงผลอ่อนในแปลงขนาดเล็ก

แมลงอื่น

แมลง	อาการ	จัดการ
เพลี้ยอ่อน	กลุ่มแมลงใต้ใบยอด ใบหงิก พาไวรัส	ตรวจใต้ใบ ถอนต้นเป็นไวรัส คุมมด
ไรแดง	ใบเป็นจุดประสีขาวซีด มีใยบาง ๆ ใต้ใบ ระบาดในหน้าแล้ง	ตรวจใต้ใบช่วงแล้งร้อน
หนอนชอนใบ	ทางเดินสีขาวคดเคี้ยวบนใบ	เด็ดใบที่เป็นมากออก ส่วนใหญ่ไม่รุนแรง
หนอนกระทู้ หนอนกินใบ	ใบแหว่ง ต้นเล็กถูกกัดโคน	ตรวจตอนเย็นและเช้า เก็บตัวหนอน

ใช้สารอย่างระวัง

แตงโมอายุสั้นและเก็บเกี่ยวเร็ว ต้องดูระยะห่างก่อนเก็บเกี่ยวบนฉลากทุกครั้ง งดพ่นตอนเช้าช่วงดอกบานเพื่อรักษาผึ้ง และใช้เฉพาะสารที่ขึ้นทะเบียนกับแตงโม

แหล่งอ้างอิง

1. เฉลิมเกียรติ โภคาวัฒนา และเกตุอร ราชบุตร. การปลูกแตงโม (เอกสารเผยแพร่ของกรมส่งเสริมการเกษตร จัดทำฉบับอิเล็กทรอนิกส์โดยสำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์). opsmoac.go.th ↗
2. Keinath, A.P., Wintermantel, W.M. & Zitter, T.A. (Eds.) (2017). *Compendium of Cucurbit Diseases and Pests* (2nd ed.). APS Press.

บทที่ 15 · ช่วงที่ 5 เก็บเกี่ยวและขาย

เก็บเกี่ยว คัดขนาด และขาย

ดูอย่างไรว่าแตงโมแก่พอเก็บ นับวันจากป้าย ดูมือเกาะแห้ง ท้องผลเปลี่ยนสี เคาะฟังเสียง วิธีเก็บ คัดขนาด และขนส่งไม่ให้ช้ำ

ทำเมื่อไหร่: **ราว 30–40 วันหลังผสมเกสร**

สรุปสั้น

- แตงโมไม่หวานขึ้นหลังเก็บ ต้องเก็บเมื่อแก่ได้ที่บนต้น วิธีที่แม่นที่สุดคือนับวันจากป้ายวันผสมเกสร
- ใช้หลายสัญญาณร่วมกัน: วันบนป้าย มือเกาะข้อเดียวกับผลแห้ง ท้องผลเปลี่ยนเป็นสีครีมเหลือง และเสียงเคาะ
- เก็บและขนส่งไม่ให้กระแทก แตงโมช้ำในเนื้อแม้เปลือกไม่แตก

ดูอย่างไรว่าแก่พอเก็บ

1. **นับวันจากป้าย** พันธุ์ผลเล็ก (ชูการ์เบบี้) แก่ราว 35–42 วันหลังดอกบาน พันธุ์ผลใหญ่ (ชาร์ลสตันเกรย์) ราว 42–45 วัน [1] ดูจำนวนวันที่ซองเมล็ดระบุ หน้าหนาวใช้เวลานานกว่าหน้าร้อน (บท ดอก ผสมเกสร และติดผล (หน้า 25))
2. **ดูมือเกาะ** มือเกาะที่ใกล้ขั้วผลที่สุดเปลี่ยนเป็นสีเหลืองและแห้งจากปลายมาโคน [1]
3. **ดีดฟังเสียง** เสียงก้องปนทึบคือแก่พอดี เสียงกังวานใสยังอ่อน เสียงทึบเหมือนมีลมข้างในคือแก่เกิน [1] และนวลที่ผิวผลจางลง [1]
4. **ดูท้องผล** ด้านที่วางบนพื้นเปลี่ยนจากสีขาวซีดเป็นสีครีมถึงเหลือง
5. **ดูเปลือก** ผิวเปลือกด้านลง นวลน้อยลง ลายชัดขึ้น
6. **เคาะฟังเสียง** ผลแก่เสียงทึบต่ำ ผลอ่อนเสียงใสแน่น ต้องอาศัยประสบการณ์ ใช้ร่วมกับข้ออื่น
7. **ผ่าตัวอย่าง** ก่อนเก็บทั้งแปลง ผ่าผลจากหลายจุดดูสีเนื้อและชิมความหวาน

วิธีเก็บ

- **เก็บตอนบ่าย** ไม่เก็บตอนเช้าเพราะผลแตกง่าย [1] **ลดน้ำ** ช่วงก่อนเก็บ (บท น้ำ วัสดุคลุม และวัชพืช (หน้า 29))
- **ตัดด้วยมีดหรือกรรไกร** ให้มีขั้วติดผลเล็กน้อย ไม่ดึงหรือบิด
- **เก็บตอนเช้าหรือเย็น** ผลไม่ร้อนจัด และวางในที่ร่ม
- **ส่งต่อด้วยมือ** ห้ามโยน วางบนวัสดุรองในรถ เรียงไม่ให้ผลกลิ้งกระแทกกัน
- **แยกผลมีตำหนิ** ผลแตก ผลมีแผลจากแมลงวันแตง ผลเน่าท้อง แยกออกตั้งแต่ในแปลง

คัดขนาดและขาย

ผู้รับซื้อส่วนใหญ่คัดตามน้ำหนักผลและความสวยของผิว ราคาต่างกันตามเกรด และราคาแตงโมแกว่งมากตามช่วงที่ผลออกพร้อมกันทั้งประเทศ ถามเกณฑ์และราคาจากผู้รับซื้อก่อนเก็บ แปลงที่ขายเองตามตลาดหรือริมทาง ผลขนาดกลางที่หวานสม่ำเสมอมักขายง่ายกว่าผลใหญ่มาก

หลังเก็บเกี่ยว

- เก็บเศษเถาและผลเสียออกจากแปลง ลดเชื้อโรคและแมลงวันแตงในรุ่นต่อไป
- เก็บพลาสติกคลุมแปลงและสายน้ำหยด ไม่เผาในแปลง
- รุ่นต่อไปปลูกพืชอื่นหมุนเวียน ไม่ปลูกพืชตระกูลแตงซ้ำ (บท ดินและพื้นที่ (หน้า 7))

แหล่งอ้างอิง

1. เฉลิมเกียรติ โภคาวัฒนา และเกตุอร ราชบุตร. การปลูกแตงโม (เอกสารเผยแพร่ของกรมส่งเสริมการเกษตร จัดทำฉบับอิเล็กทรอนิกส์โดยสำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์). opsmoac.go.th ↗
2. Maynard, D.N. (Ed.) (2001). *Watermelons: Characteristics, Production, and Marketing*. ASHS Press.

บทที่ 16 · ช่วงที่ 5 เก็บเกี่ยวและขาย

ต้นทุนและกำไร

รายการต้นทุนปลูกแตงโมต่อไร่ เมล็ดพันธุ์ พลาสติก น้ำ ปุ๋ย แรงงาน วิธีคิดกำไร และเครื่องคำนวณที่ใส่ตัวเลขของแปลงตัวเองได้

ทำเมื่อไหร่: **ก่อนปลูกและหลังขาย**

สรุปสั้น

- แตงโมลงทุนต่อไร่ค่อนข้างสูงสำหรับพืชอายุสั้น เพราะเมล็ดลูกผสม พลาสติก และแรงงาน แต่ได้เงินคืนภายในราว 2–3 เดือน
- ราคาแตงโมแกว่งมาก กำไรต่อรุ่นจึงขึ้นกับช่วงที่ขายพอ ๆ กับผลผลิต
- การเสียทั้งแปลงจากไวรัสหรือราน้ำค้าง คือความเสี่ยงที่ทำให้ขาดทุนมากที่สุด การป้องกันจึงคุ้มที่สุด

ต้นทุนและกำไรต่อไร่ต่อรุ่น

เครื่องคำนวณต้นทุนและกำไรต่อไร่
ใช้ได้ในฉบับออนไลน์ ใส่ตัวเลขของแปลงตัวเองได้ สแกน QR หรือเปิด **farmkaset.org/xboard/watermelon-guide/cost**

ตัวอย่างการคิดผลผลิต: 800 ต้น × 1 ผล × ผลละ 4 กก. = 3,200 กก. ≈ 3.2 ตัน/ไร่ หักผลที่ขายไม่ได้ออกก่อน

เพิ่มกำไรได้จากตรงไหน

จุดที่ทำได้	ผลต่อกำไร	บทที่เกี่ยวข้อง
กล้าปลอดโรค คุมเพลี้ยไฟตั้งแต่ต้นเล็ก	ไม่เสียแปลงจากไวรัส	โรคไวรัสใบด่าง (หน้า 33)
ไม่ปลูกซ้ำที่	ไม่เสียต้นจากโรคเหี่ยว	ดินและพื้นที่ (หน้า 7)
ไว้ผลตามกำลังต้น	ผลใหญ่ หวาน ขายเกรดดี	จัดเถา ตัดแขนง และไว้ผล (หน้า 23)
ติดป้ายวันผสม เก็บตรงวัน	ไม่มีผลอ่อนหรือผลแก่เกินปน	เก็บเกี่ยว คัดขนาด และขาย (หน้า 37)
วางวันปลูกเลี่ยงช่วงผลออกพร้อมกันทั้งประเทศ	ราคาดีกว่า	ปฏิทินแตงโมหลังนา (หน้า 11)

จดบันทึก

จดวันปลูก พันธุ์ วันผสมเกสร วันเก็บ น้ำหนักและราคาที่ขายได้ และการใช้ปุ๋ยและสารทุกครั้ง เทียบกันหลายรุ่นจะรู้ว่าช่วงไหนและพันธุ์ไหนคุ้มที่สุดสำหรับแปลงของคุณ

แหล่งอ้างอิง

1. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สศก.). สถิติต้นทุนการผลิตและราคาสินค้าเกษตร. oae.go.th ↗
2. เฉลิมเกียรติ โภคาวัฒนา และเกตุอร ราชบุตร. การปลูกแตงโม (เอกสารเผยแพร่ของกรมส่งเสริมการเกษตร จัดทำฉบับอิเล็กทรอนิกส์โดยสำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์). opsmoac.go.th ↗

ถามต่อได้ที่ FarmKaset.ORG

ตั้งกระทู้ถาม
ชาวสวนและสมาชิกช่วยกันตอบ ฟรี

อ่านฉบับล่าสุด
คู่มือปลูกแตงโม ออนไลน์

สอบถามเรื่องปุ๋ยและยา
โทร 090-592-8614 · LINE @FarmKaset

คู่มือปลูกแตงโม โดย FarmKaset.ORG · อนุญาตให้ทุกบุคคลหรือองค์กร ทำสำเนาแจกจ่ายได้ (ไม่ควรแก้ไข) · CC BY-ND 4.0